

НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА УДРУЖЕНОГ РАДА

Одредбом члана 16. Закона о судовима удруженог рада („Сл. лист СФРЈ”, број 38/84) прописано је да судови удруженог рада одлучују о споровима из друштвено-економских односа и о споровима утврђеним законом.

Подносилац иницијативе, полазећи од схватања да судови удруженог рада, као самоуправни судови, могу одлучивати само у споровима које им повере радни људи, не могу одлучивати о споровима који им се законом стављају у надлежност. Стога, по мишљењу подносиоца иницијативе, оспорена одредба Закона о удруженом раду није сагласна с Уставом СФРЈ.

Решење Уставног суда Југославије о неприхватању иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о судовима удруженог рада засновано је на овим разлозима: ван спора је да самоуправни судови одлучују у споровима које им повере радни људи, као што је ван спора да је и суд удруженог рада — самоуправни суд. Али, кад су у питању самоуправни судови, ваља имати у виду да је Устав СФРЈ, одредбом члана 226, став 1. и сам одредио у којим споровима из друштвено-економских и других самоуправних односа одлучују судови удруженог рада. Надлежност судова удруженог рада да одлучују у споровима из члана 16. Закона о судовима удруженог рада утврђена је, према томе, на одређен начин (начело о надлежности судова удруженог рада) већ самим Уставом СФРЈ. Одредба члана 16. Закона о судовима удруженог рада изражава, према томе, оно што је у погледу надлежности тих судова утврђено већ самим Уставом СФРЈ. Отуда, по мишљењу Уставног суда Југославије, оспорена одредба Закона о судовима удруженог рада утврђује надлежност тих судова у складу с Уставом СФРЈ, па стога нема места оцењивању њене уставности.

(Решење УСЈ, У-34/86, од 9. априла 1986.)

Припремио *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СР СРБИЈЕ

НЕ МОЖЕ СЕ ПОДНЕТИ ТУЖБА АКО ПОСТУПАК ПО ПРОТИВТУЖБИ НИЈЕ ОКОНЧАН

Првостепени суд је обдацио тужбу.

Тужилац у жалби истиче да се не ради о правноснажно пресуђењој ствари, односно, да тече парница, јер је Врховни суд по захтеву за заштиту законитости укинуо и првостепену и другостепену пресуду, па је предложио да се решење првостепеног суда преиначи а предмет врати на поновни поступак.

Виши привредни суд је одбио жалбу а решење потврдио.

Из образложења:

„Својим решењем Пзз.13/85 од 9. X 1985. године, Врховни суд Србије укинуо је првостепену и другостепену одлуку у делу којим је одбијен противтужбени захтев а који сада представља тужбени захтев тужиоца.

Поступајући по наведеном решењу Врховног суда, првостепени суд је одржао неколико расправа, а на последњем рочишту од 13. XI 1986. године наложено је противтужиоцу, односно, садашњем тужиоцу да прецизира свој противтужбени захтев а расправа је одложена на неодређено време. После тога није одржано ново рочиште нити је донета одлука по противтужби.

Уместо тога противтужилац сада као тужилац за исти износ подноси тужбу. Како у конкретном случају тече парница која није окончана по противтужби, то противтужилац не може поднети нову тужбу у погледу истог захтева, без обзира што је у спору који тече то противтужба а у овом тужба, пошто се ради о истоветном захтеву, па је првостепени суд правилно поступио када је у смислу чл. 194, ст. 3 ЗПП тужбу одбацио.

Тужиоцу остаје право да настави поступак по противтужби и оствари своје право без подношења нове тужбе."

Према томе, док тече парница по противтужби не може се поднети тужба по истом захтеву.

(Решење Вишег привредног суда Србије, Пж.4383/87 од 11. III 1988)

ТУЖБА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ ПРЕМА ВАРШАВСКОЈ КОНВЕНЦИЈИ МОЖЕ СЕ ПОДНЕТИ У РОКУ ОД ДВЕ ГОДИНЕ

Првостепени суд је решењем одбацио тужбу.

Тужилац жалбом побија решење и истиче да се чл. 29. Варшавске конвенције односи само на одговорност превозиоца а не и других лица за штету причињену у ваздушном превозу и да преклузивни рок од две године штити само превозиоца а не и трећа лица одговорна за штету, па је предложио да се решење укине а предмет врати на поновни поступак.

Виши привредни суд је одбио ову жалбу а решење потврдио.

Из образложења:

„Међу странкама није спорно да је до удеса ваздухоплова када је штета настала, дошло 10. IX 1976. године, а да је тужба за накнаду штете поднета 7. IX 1979. године.

Према Варшавској конвенцији о ваздушном саобраћају из 1929. године, која је потврђена Хашким протоколом, у чл. 29. предвиђено је да акција за одговорност треба да буде поведена, да се не би изгубило право, у току две године, рачунајући од приспећа ваздухоплова на место опредељења, или од дана када је ваздухоплов требало да приспе, или пак од дана застареле преноса'.

Имајући у виду наведени текст, као и чињеницу да је тужба поднета по протеку рока од две године од дана када је ваздухоплов требало да приспе, првостепени суд је нашао да се ради о преклузивном року па је својим решењем одбацио тужбу.

Другостепени суд је прихватио овакво становиште првостепеног суда, имајући у виду да је протекао рок од две године од настанка удеса, односно, од дана када је штета настала, и да се овде ради о преклузивном року без обзира што конвенција није изричито употребила реч 'преклузија'.

Није се могао прихватити ни навод жалбе да се овај рок од две године односи само на превозиоца. Ово са разлога што се наведена Конвенција (чл. 1) примењује на сваки међународни превоз лица, пртљага и робе извршен ваздухопловом уз одређено плаћање, и да се право не би изгубило, тужба мора бити поднета у року од две године."

Према томе, тужба за накнаду штете према Варшавској конвенцији може се поднети у року од две године.

(Решење Вишег привредног суда Србије, Пж.63/88 од 12. I 1988)

ДОГОВОР О БЕСКАМАТНОМ ПЛАЊАЊУ ВАЖИ И У СЛУЧАЈУ ПЛАЊАЊА ДУГА ВИРМАНОМ

Првостепени суд је укинуо платни налог и одбио тужбени захтев који се односи на камате за период од 30 дана за који су се странке договориле да неће тражити камате.

Тужилац у жалби побија пресуду и истиче да се договор о бескаматном плаћању односи само на случај ако туженик преда меницу као средство обезбеђивања плаћања а не и у случају када туженик плати дуг вирманом као што је овде случај, па је предложио да се пресуда укине а предмет врати на поновни поступак.

Виши привредни суд је жалбу одбио а првостепену пресуду потврдио.

Из образложења:

„Међу странкама није спорно да су у уговор унеле клаузулу да се плаћање врши 30 дана бескаматно. Спорно је да ли се ова клаузула односи и у случају вирманског плаћања дуга или само ако се преда меница као средство обезбеђивања плаћања дуга.

Првостепени суд је заузео правилан став да се клаузула о бескаматном плаћању односи и на плаћање вирманом. Ово са разлога што се у смислу Закона о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава, може утврдити споразумом странака рок плаћања у коме не тече камата, јер се не сматра да је у овом року дужник пао у доцњу.

Из приложеног уговора произлази да су странке уговориле да се купцу одобрава бескаматно плаћање у року од 30 дана, из чега произлази да у овом року не тече камата како је то правилно нашао првостепени суд па је правилно и одбио захтев тужиоца за камате обрачунате за период од 30 дана у коме не тече камата.”

Према томе, када странке уговоре бескаматно плаћање у року од 30 дана, онда тај рок тече по протеку рока од 15. дана од настанка дужничко-поверилачког односа, и у истом не тече камата било да се плаћање врши вирманом или се плаћање обезбеђује предајом менице. Предајом менице не врши се плаћање дуга већ само обезбеђивање, па ако странке нису уговориле рок бескаматног плаћања камата тече од предаје менице до њене реализације.

(Пресуда Вишег привредног суда Србије, Пж.1793/88 од 5. IV 1988)

РАЗГРАНИЧЕЊЕ ПРЕМИЈЕ ОСИГУРАЊА И УТВРЂИВАЊЕ УКУПНОГ ПРИХОДА

У управно-рачунском спору Виши привредни суд је одбио тужбу и потврдио решење СДК којим је тужиоцу наложено да повећа преносне премије тј. да премију осигурања разграничи на године којима припада имајући у виду да се премија не плаћа увек на почетку године и да се премија разграничава на део који се односи на обрачунски период и на део који се преноси у наредни обрачунски период ради утврђивања укупног прихода (чл. 11, ст. 7. и чл. 29, ст. 2. Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода, „Сл. лист СФРЈ”, бр. 56/84).

Савезни суд је решавајући по захтеву за ванредно преиспитивање због повреде савезног закона, преиначио пресуду Вишег привредног суда, уважио тужбу и поништио решење СДК Уп/II-бр. 15/87 од 30. I 1987.

Из образложења:

„Питање начина утврђивања финансијског резултата и распореда средстава заједнице осигурања, односно заједнице ризика на крају пословне године у вези са разграничавањем свих категорија средстава с обзиром

на време трајања осигурања, проистиче из околности да се премија осигурања уплаћена за годину дана најчешће не поклапа са календарском годином.

Пословне заједнице осигурања односно заједнице ризика, извори средстава, њихова намена и расподела уређени су Законом о основама система осигурања и имовине и лица („Сл. лист СФРЈ”, број 24/76), па тужиочев поступак при изради завршног рачуна за 1985. годину и исказивање финансијског резултата за ту годину треба процењивати с обзиром на тај закон.

Према одредби члана 27, став 3. наведеног Закона премија осигурања, која представља основни извор средстава заједнице осигурања, садржи у себи и дели се на четири категорије средстава посебне намене и судбине. У члану 29, став 2. истог Закона прописано је да се техничка премија, намењена основном задатку заједнице — подмирењу штета, дели на крају пословне године и један њен део — преносна премија — који одговара трајању осигурања у наредној години преноси у исту годину.

У погледу остале три категорије средстава фонда превентиве, средстава за рад радне заједнице и за набавку средстава рада, таква обавеза није прописана. Она се не може извести ни из напред наведене одредбе члана 29, став 2. поменутог Закона, јер се та одредба несумњиво искључиво односи на средства техничке премије.

За поделу других категорија средстава, која потичу из премије осигурања, с обзиром на време трајања осигурања, изузев техничке премије, нема разлога ни у самој природи и намени тих средстава. Наиме, преносна премија се издваја због тога што и по истеку пословне године могу наступити догађаји — осигурани случајеви — а што се свакако и дешава будући да се време трајања осигурања и пословна година не поклапају, услед чега за заједницу осигурања настају одређене материјалне обавезе. Разумљиво је и економски целисходно да се те обавезе одржавају у оним средствима која су томе намењена (а то је техничка премија) и образована у оној години у којој је уговор о осигурању закључен и премија осигурања наплаћена.

У погледу осталих категорија средстава, ситуација је битно различита. Та средства се образују, распоређују и употребљавају у оквиру пословне године, а по њеном истеку, по правилу, не очекују се више никакви пословни догађаји који би накнадно утицали на њихову висину или постојање.

Не може се прихватити став суда у побијаној пресуди да је поступање тужиоца супротно одредби члана 11, став 7. Закона о утврђивању и распоређивању укупног прихода и дохотка и о утврђивању и распоређивању прихода („Сл. лист СФРЈ”, број 56/84). Тачно је да на основу члана 89, став 1. тог Закона заједница осигурања имовине и лица и заједнице ризика утврђују приход на основу одредаба члана 11, 15. и 16. истог Закона. Међутим, из тога не произлази да би се у конкретном случају на утврђивање финансијског резултата тужиоца морала искључиво применити одредба става 7, члана 11, према којој се у укупан приход урачунавају и унапред примљени износи у делу који се односи на обрачунајски период за који се утврђује укупан приход. С обзиром да премија осигурања нема карактер унапред примљеног износа, већ накнаде за извршено осигурање добара осигураника и као таква представља један од основних елемената осигурања, с позивом на наведену одредбу не може се расправити спорно питање у овој ствари, већ се за разрешење тог питања примењује одредба става 1, члана 11. наведеног Закона.

Средства за фонд превентиве, за обављање послова радне заједнице и за набавку средстава којима управља заједница осигурања образују се и обезбеђују на основу законских одредаба на начин и у висини одређеној самоуправним општим актима, односно самоуправним споразумом, па у оквиру тих прописа, те напред изнетог схватања о обавези разграничења средстава с обзиром на време трајања осигурања, треба размотрити и оценити тужиочев завршни рачун за 1985. годину.

Зато је ваљало захтев тужιοца усвојити као основан, преиначити побијану пресуду тако да се тужба уважава а другостепено решење СДК поништава.”

Према томе, само се техничка премија разграничава на обрачунске периоде ради утврђивања укупног прихода а не и остале три категорије средстава — фонд превентиве, средства за рад радне заједнице и средства за набавку опреме за рад.

(Пресуда Вишег привредног суда УРС.17/87 од 11. V 1987. и Пресуда Савезног суда, Гзс. 169/87 од 24. IX 1987:)

Припремио мр Јездимир Митровић

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СР СРБИЈЕ

РАДНО ИСКУСТВО КАО УСЛОВ ЗА ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА

Предлагач је у предлогу за покретање поступка навео да је основна организација расписала оглас којим је тражила два извршиоца на пословима, односно радним задацима механичара за израду делова. Сматра да је условима огласа незаконито тражено радно искуство од једне године. Како су због тога поједини учесници огласа онемогућени да слободно, равноправно и под једнаким условима учествују у поступку заснивања радног односа, предложио је да суд удруженог рада закаже расправу, изведе потребне доказе и донесе одлуку којом ће поништити акт о избору кандидата.

Основни суд удруженог рада у Нишу је одлуком РО 473/87. од 29. јуна 1987. године усвојио стављени захтев. Утврдио је да је основна организација расписала јавни оглас ради заснивања радног односа са два извршиоца на пословима, односно радним задацима механичара за израду делова. Условима огласа је тражено да кандидати имају и радно искуство од једне године. Према члану 13, став 1. Закона о радним односима радно искуство, као посебан услов за заснивање радног односа, може да се утврди само за послове, односно радне задатке при чијем вршењу радник има посебна овлашћења и одговорности и за изузетно сложене послове и радне задатке, који су као такви утврђени самоуправним општим актом, али не дуже од три године. Како послови, односно радни задаци механичара за израду делова нису послови са посебним овлашћењима и одговорностима, првостепени суд налази да се огласом није могло тражити радно искуство од једне године. Зато је усвојио захтев предлагача и поништио одлуку о избору кандидата.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број II РО 4934/87. од 4. фебруара 1988. године уважаио жалбу основне организације, преиначио првостепену одлуку и одбио стављени захтев. Нашао је да је првостепени суд правилно утврдио чињенично стање, а погрешно применио материјално право. Наиме, према члану 13, став 1. Закона о радним односима радно искуство, као посебан услов за заснивање радног односа, може да се утврди не само за послове, односно радне задатке при чијем вршењу радник има посебна овлашћења и одговорности већ и за изузетно сложене послове и радне задатке, који су као такви утврђени самоуправним општим актом, али не дуже од три године. У конкретном случају, радници основне организације су приликом усвајања самоуправног општег акта о систематизацији послова и радних задатака за послове механичара за израду делова предвидели као услов и радно искуство. То, пак, значи да су радници оценили да су наведени послови и радни задаци сложени и да је за њихово успешно обављање потребно радно искуство од једне године. Ово тим пре што се ради о новоотвореном погону где су за почетак рада неопходни обучени кадрови, дакле они са радним искуством.